

ДОКУМЕНТИ

№ 1. Нота на Съгласението до българското правителство с уточнени обещания за възнаграждение на България, ако се включи във войната на негова страна, София, 21 юли /2 август 1915 г. Съюзните сили гарантират на България владението на “безспорната” зона в Македония (както тя е указана върху картата, приложена към сръбско-българския договор от 1912 г.), като се задължава, щото едно териториално увеличение на Сърбия вследствие на сегашната война да бъде абсолютно подчинено на условието, че Сърбия ще отстъпи на България казаната безспорна зона. Силите смятат, че тази декларация дава на България един сигурен залог за бъдещото владение на тази зона.

Що се касае до Кавала, явно невъзможно е при сегашните обстоятелства да се определят даже приблизително териториалните придобивки, които Гърция би могла да получи в Мала Азия. От размера на нейните придобивки ще зависи неминуемо размерът на “хинтерланда” на Кавала, които Силите ще накарат Гърция да отстъпи [...]

Ако българското правителство приема тия предложения, Съюзните правителства ще искат щото едно точно споразумение да бъде сключено наскоро, за да се определи датата, на която България ще обяви война на Турция, и размерът на военните сили, които ще бъдат употребени против последната [...]

№ 2. Договор за съюз и приятелство между България и Турция, София, 6/19 август 1915 г.

Член 1. Отоманската империя и Царство България си обещаваат мир и приятелство.

Двете държави се задължават да уважават териториите си.

Член 2. В случай, когато една от договарящите се страни би била нападната от една или повече балкански държави, другата контрактующа страна по искането на своя съюзник трябва да обяви война на нападателя или нападателите и да атакува веднага с разполагаемите си военни сили нападателя или нападателите.

№ 3. Тайна спогодба между България и Германия, София, 16 август (6 септември) 1915 г.

България и Германия, след като се съгласиха да предприемат заедно една военна акция срещу Сърбия, се споразумяха върху следните постановления:

§ 1. Германия гарантира на България придобиването и анексията на следните територии:

а. Днешна Сръбска Македония, обхващаща двете зони, наименовани спорна и безспорна, така, както са разграничени в Сръбско-българския договор от 29 февруари (13 март) 1912 г. и съгласно картата, приложена към последния.

б. Сръбската територия, находяща се на изток от следната линия, а именно: река Морава с изходна точка Дунава, до мястото, гдето се съединяват двата притока Българска морава и Сръбска морава; от тоя пункт линията следва водораздела на тия два притоци, минава през гребена на Черногорието, пресича прохода на Качаник, възкачва се до гребените на Шар планина, където достига границите на Сан-Стефанската карта, както и следва по-надолу.

Граничната линия е нанесена върху приложената карта, която е неразделна част от настоящата спогодба.

§ 2. В случай че Румъния без всяко предизвикателство от страна на българското правителство нападне България, нейните съюзници или Турция, Германия ще се съгласи щото България да анексира отстъпените с Букурещкия договор територии на Румъния, което и да направи една поправка на румъно-българската граница, определена от Берлинския договор.

§ 3. В случай че Гърция в течение на днешната война без всякакво предизвикателство от страна на българското правителство нападне България, нейните съюзници или Турция, Германия ще се съгласи, щото България да си анексира териториите, които бидоха отстъпени на Гърция от Букурещкия договор [...]

§ 5. Германия, съвместно с Австро-Унгария, се задължава да отпусне на българското правителство един военен заем в размер на 200 милиона франка [...]

Подробностите на тоя заем ще бъдат определени с допълнителна спогодба, която ще има да сключват финансовите управления на двете страни. Ако войната продължи повече от четири месеца, Германия, съвместно с Австро-Унгария, ще отпусне на България нов допълнителен заем, ако от това се окаже нужда, и то след допълнителна спогодба.

№ 4. Солунско примирие, 29 септември 1918 г.

1. Незабавно изпразване, съгласно спогодбата, която ще последва, на окупираните още територии от Гърция и Сърбия. От тия територии не ще се изнесе нито добитък, нито зърнени храни, нито каквито и да било съестни продукти. Никаква повреда няма да бъде причинена при заминаването. Българската администрация ще продължава.

2. Незабавна демобилизация на цялата българска армия [...]

3. Складиране, на места, които ще се определят от Главното командване на Източните армии, на оръжията, мунициите, военните коли, принадлежащи на демобилизираните части, които ще бъдат след това складирани от българските власти под контрола на съюзниците. Конете ще бъдат също предадени на съюзниците.

4. Възвръщане на Гърция военните материали на 4-ти гръцки армейски корпус, взети във време на заемането на Източна Македония, доколкото те не са били изпратени в Германия.

5. Българските войскове части, намиращи се западно от скопския меридиан и придадени към 11-та германска армия, ще сложат оръжието и ще се считат до нова заповед във военнопленничество; офицерите ще запазят оръжието си.

6. Българските военнопленници ще бъдат, до сключването на мира, употребени за работа в Ориента от съюзните армии, без взаимност по отношение на съюзните военнопленници. Тези последните ще бъдат веднага предадени на съюзните власти, а интернираните граждански лица ще бъдат напълно свободни да се завърнат по домовете си.

№ 5. Манифест към българския народ на цар Фердинанд за абдикация, София, 3 октомври 1918 г.

Предвид стеклите се обстоятелства в Царството, които изискват от всеки добър гражданин жертви до самопожертване за благото на милото Ни Отечество, Аз желая да дам пръв пример на това самопожертване и въпреки свещените звена, които Ме свързват от 32 години тъй крепко с тая страна, за поцъфтяването и величието на която Аз дадох всичко, което беше по силите Ми, реших да се откажа от Царския Престол на Българите за в полза на Моя първороден Син Негово Царско Височество Престолонаследника Борис Княз Търновски...

№ 6. Ньойски мирен договор с България, 27 ноември 1919 г.

Чл. 37. България се отказва в полза на Сърбо-Хърватско-Словенската държава от всички права и титли върху териториите на българското царство, разположени отвъд границите на България, така както са описани в чл. 27 [...]

Чл. 42. България се отказва в полза на Гърция от всички права и титли върху териториите на българското царство, разположени отвъд границите на България, така както са описани в чл. 27 [...]

Чл. 48. България се отказва в полза на Главните съюзени и сдружени сили от всички свои права и титли върху териториите на Тракия [...]

Главните съюзени и сдружени сили поемат задължението да бъде гарантирана свободата на стопанските изходи на България на Егейско море [...]

Чл. 65. Задължителната военна служба за всички ще бъде отменена в България.

Чл. 66. Общият брой на военнослужещите в българската войска не трябва да надминава 20 000 души [...]

Чл. 121. България се задължава да плати и Съюзените и сдружени сили се задължават да приемат сумата от два милиарда и двеста и петдесет милиона златни франка [...]

ХРОНОЛОГИЯ

- 16 септември 1913 г.** – Сключен е съюзен договор между България и Турция
- 23 февруари 1914 г.** – Проведени са избори за XVII ОНС
- 28 юни 1914 г.** – При атентат в Сараево е убит престолонаследникът на Австро-Унгария Франц Фердинанд, което става повод за войната
- 28 юли 1914 г.** – Австро-Унгария обявява война на Сърбия
- 6 септември 1915 г.** – Подписана е тайна спогодба на България с Германия и Австро-Унгария
- 17 септември 1915 г.** – Българските опозиционни лидери се срещат с цар Фердинанд
- 23 септември 1915 г.** – България обявява мобилизация
- 14 октомври 1915 г.** – Цар Фердинанд обявява с манифест война на Сърбия
- 1 септември 1916 г.** – България обявява война на Румъния
- 21 юни 1918 г.** – Съставено е правителство на Александър Малинов

РЕЧНИК

Антанта – съглашение между Великобритания, Франция и Русия за общи действия срещу Централните сили в ПСВ.

Централни сили – съглашение между Османската империя, Германия, Австро-Унгария и България за общи действия срещу Антантата в ПСВ.

ВЪПРОСИ И ЗАДАЧИ

1. Възможно ли е било България да остане неутрална в световния конфликт, започнал през 1914 г.?
2. Какво би донесло на България присъединяването към Антантата? Реалистична ли е била тази алтернатива през 1915 г.?
3. Избройте причините за поражението на България във войната.
4. Кой са победители и кой – победени, на Балканите? Какви са целите на победителите, какво искат от победените?
5. Как ще оцените Ньойския мирен договор на Антантата с България? Имала ли е България шанс за по-справедлив договор? Сравнете Ньойския договор с тези на другите победени.